

Lezing:

Marcus 5: 1-20

Ze kwamen aan de overkant van het meer, in het gebied van de Gerasenen. Toen hij uit de boot gestapt was, kwam hem meteen vanuit de grafspelonken een man tegemoet die door een onreine geest bezeten was en in de spelonken woonde. Zelfs als hij vastgebonden was met een ketting kon niemand hem in bedwang houden. Hij was al dikwijls aan handen en voeten geketend geweest, maar dan trok hij de kettingen los en sloeg hij de boeien stuk, en niemand was sterk genoeg om hem te bedwingen. En altijd, dag en nacht, liep hij schreeuwend tussen de rotsgraven en door de bergen en sloeg hij zichzelf met stenen. Toen hij Jezus in de verte zag, rende hij op hem af en viel voor hem neer, en luid schreeuwend zei hij: 'Wat heb ik met jou te maken, Jezus, Zoon van de allerhoogste God? Ik bezweer je bij God: doe me geen pijn!' Want hij had tegen hem gezegd: 'Onreine geest, ga weg uit die man.' Jezus vroeg hem: 'Wat is je naam?' En hij antwoordde: 'Legioen is mijn naam, want we zijn met velen.' Hij smeekte hem dringend om hen niet uit deze streek te verjagen. Nu liep er op de berghelling een grote kudde varkens te grazen. De onreine geesten smeekten hem: 'Stuur ons naar die varkens, dan kunnen we bij ze intrekken.' Hij stond hun dat toe. Toen de onreine geesten de man verlaten hadden, trokken ze in de varkens, en de kudde van wel tweeduizend stuks stormde de steile helling af, het meer in, en verdrong in het water.

De varkenshoeders sloegen op de vlucht en vertelden in de stad en in de dorpen wat ze hadden meegemaakt, en de mensen gingen kijken wat er was gebeurd. Ze kwamen bij Jezus en zagen de bezetene daar zitten, gekleed en bij zijn volle verstand, dezelfde man die altijd bezeten was geweest door het legioen, en ze werden door schrik bevangen. Degenen die alles gezien hadden, legden uit wat er met de bezetene en met de varkens was gebeurd. Daarop drongen de mensen er bij Jezus op aan om hun gebied te verlaten. Toen hij in de boot stapte, smeekte de man die bezeten was geweest om bij hem te mogen blijven. Dat stond hij hem niet toe, maar hij zei tegen hem: 'Ga naar huis, naar uw eigen mensen, en vertel hun wat de Heer allemaal voor u heeft gedaan en hoe hij zich over u heeft ontfermd.' De man ging weg en maakte in Dekapolis bekend wat Jezus voor hem had gedaan, en iedereen stond verbaasd.

Overweging

'Ze kwamen aan de overkant van het meer', horen we Marcus vanmorgen vertellen. Jezus en zijn leerlingen. En het is aardig om te zien op welk punt in het verhaal van Marcus zich dit afspeelt. (Marcus, die bondige verteller, de oudste en de kortste verteller over het leven van Jezus die we in handen hebben.) Vlak hiervoor heeft hij verteld over de storm op het meer. Jezus en zijn leerlingen in een boot bij hevige storm. Jezus die zóveel rustiger blijft als het begint te stormen. Jezus die de storm ook tot kalmte maant als zijn leerlingen bang worden. En Jezus die hén vervolgens vraagt waarom ze zó bang zijn geworden.

'Waarom laat je je ketenen?', vraagt hij hen als het ware. 'Wat is dan het èrgste dat je kan gebeuren?' 'Waarom houd je je geest niet vrij door je kalmte te bewaren?'

Daarna varen ze en komen aan de overkant van het meer, in het gebied van de Gerasenen. Dat wil zeggen: in het over-Jordaanse. In het land van de volkeren. In het land waarmee geloof niet gedeeld werd.

En zodra Jezus uit de boot stapt, komt hem vanuit de grafspelonken een man tegemoet die door een onreine geest bezeten is en die in deze spelonken woont.

'Een verward persoon', zou het bij ons in de nieuwsberichten luiden.

Marcus onderstreept in het verhaal dat het niet zomaar over éven verward gaat, maar zet de ernst van de situatie dik aan. Vastgebonden met een ketting was deze mens nog niet in bedwang te houden. Hij was al dikwijls geboeid geweest, niemand kon hem bedwingen. Dag en nacht liep hij schreeuwend tussen de rotsgraven. Hij sloeg zichzelf met stenen.

Kortom: uit de bewoonde wereld al een eind verdreven, voor zichzelf behoorlijk destructief.

Voor Jan Eerbeek, die lange tijd hoofd justitiepredikant geweest is, is deze tekst waarin hij de mensen met wie hij werkte zó voor zich zag. Afgezonderd van de gemeenschap. Voor zichzelf behoorlijk destructief. Bij mij komt in gedachten dat meisje boven, voor wie corona eigenlijk een zegen was. Eindelijk niet meer die confrontatie met school en de anderen. Nóg stopte het snijden niet helemaal. Iets rustiger werd ze wel. Voor de buitenwereld blééf ze dat prachtige meisje, móóí haar, móóí opgemaakt, de meest geweldige foto's op Instagram.

Deze mens ziet Jezus, rent naar hem toe, valt voor hem neer, en roept: 'Wat heb ik met jou te maken, Jezus, Zoon van de allerhoogste God? Ik bezweer je: doe me geen pijn!' En Marcus vertelt vervolgens dat Jezus namelijk gezegd heeft: 'Onreine geest, ga weg uit die man'. Een bijzonder spel van aantrekking en afstoting vindt hier plaats. De tweestemmigheid spreekt hier van meet af aan.

Waar de leerlingen steeds maar zoekend zijn in wie Jezus nou precies is, klinkt hier een stevige belijdenis. 'Jezus, zoon van de Allerhoogste God'. Maar waar de leerlingen, ook al begrijpen ze die kracht van Jezus nog altijd niet goed, in elk geval áánvoelen dat h́ier een stem is om naar te luisteren en je aan te verbinden, klinkt hier de smeekbede: 'Doe me geen pijn.'

Onlangs las ik het boek Superduif, van Esther Gerritsen, waar de openings- en de slottekst uit naar voren komen. Maar bijvoorbeeld ook Heilige Rita, van Tommy Wieringa. In beide boeken vond ik mooi dat de hoofdpersonen die beschreven worden op een bepaalde manier ver van mij af staan, met hun waangedachten, met hun angsten, met hun onjuiste toeschrijvingen van wat ze meemaken aan aspecten van hun eigen karakter, met hun invullen van situaties waar ze géén feitelijke basis voor hebben.....

maar ergens moest ik natuurlijk ook toegeven dat er wel degelijk moḿnten van herkenning zijn
wanneer een mens zijn ziel blootlegt
en toont
hoe hij soms zoekende is
niet meer weet waar hij nou precies houvast in heeft
waar hij op moet koersen.

Bij Tommy Wieringa is het de woede om een laffe en gemene overval op een vriend, die maakt dat de hoofdpersoon in kwestie zijn woede om die harteloze en berekende daad dooreen laat vloeien met de harteloosheid en kille berekening die hij al langer ziet bij iemand uit zijn directe omgeving. De pijn om deze kille berekening, vermengd met de pijn die hij al eerder in zijn leven opbouwde, om een moeder van wie hij niet begreep dat ze zómaar wegging, vormt voor hem een cocktail die hem de helderheid van denken ontnemt.

Bij Esther Gerritsen is het een jong meisje dat ńet niet de aansluiting vindt bij haar leeftijdgenoten en dat zichzelf gaat źien in een rol waarin ze, ongezien, alle anderen redt.

En als vanzelf dwalen mijn gedachten dan naar al die anderen die je met volle overtuiging ziet acteren, maar waarvan je je afvraagt wát hun oriëntatiepunt nou precies is. Naar mensen in de geschiedenis, die achteraf zijn neergezet als helden of als tirannen. Naar mensen in het nu die hun rol spelen op het wereldtoneel. Wáár ligt de verankering?

‘Doe mij geen pijn!’, hoort Jezus als smeekbede. Want hóe zelfdestructief ook, als een identiteit zich eenmaal meester gemaakt heeft van je, dan doet het afstand doen daarvan pijn.

‘Wat is je naam’, vraagt Jezus. ‘Legioen’, krijgt hij te horen.

Legioen. De crux van het verhaal. Wie kan tegen een legioen op in z’n eentje? Dat win je nooit.

Legioen. Dat is een veelheid aan stemmen. Stemmen in je hoofd. Stemmen om je heen. We herkennen het in onze tijd maar al te goed. Al die stemmen over wat er al dan niet ‘moet’ in coronatijd. Alle verdeeldheid die het brengt. Zoveel stemmen, zoveel verdeeldheid, dat je te midden van dat alles bijna zou vergeten dat je gewoon een hartelijke samenleving wilt, juist met de mensen met wie je nu in de clinch ligt.

Legioen. Legioen ook de stemmen in de hulpverlening. Ik moet denken aan de clash die een paar jaar geleden ontstond, tussen Syrische christenen in Nederland, Kerk in Actie en Vredesorganisatie PAX. Hier in Nederland ontstond verdeeldheid door verschil in opvattingen over christenen in Syrië die niet nadrukkelijk afstand namen van Assad. Totdat het gesprek kwam op de ongelooflijke complexiteit van overleven, van je inzetten voor vrede (en dus ook juist in Syrië werken aan de verbinding tussen christenen en moslims), en van je behoefte aan veiligheid. Legio waren de stemmen hier en de stemmen in Syrië. Het doorzien daarvan en het samen zoeken naar de weg van vrede bracht de onrust tot bedaren en maakte samenwerken mogelijk.

Legioen. In het piepklein merk je het soms al. Je opent je mailbox om iets te gaan doen. Er zijn weer 23 nieuwe berichten, waarvan een aantal je onmiddellijk raken. En twintig minuten later denk je: ‘Wat ging ik ook alweer doen?’

Legioen. De toon die Jezus vindt is de toon waarmee al wat onrein is bij het vuilnis wordt gezet en terug geschonken wordt aan de chaos. Iets in de man heeft het goed gezien. Jezus is zoon van de Allerhoogste God. Je laten redden betekent: orde laten ontstaan, tussen dat wat chaos is, en dat wat het Allerhoogste is: jouw roeping, jouw weg met God, jouw rol in dat wat God voor ogen heeft. Oog voor het welzijn voor ogen heeft.

Literatuur toont ons hoe gemakkelijk wij verdwalen.

Maatschappelijke verantwoordelijkheid vraagt van ons dat wij niet dwalen, maar ons echt oriënteren op het land waar het leven goed is voor ieder.

Ons persoonlijk leven vraagt het van ons: dat wij ruimte scheppen, onderscheiden, chaos afwenden, zien waar het ten diepste om begonnen is in ons leven.

Dat meisje van twaalf: misschien hoeft ze niet te dolen, als zij weet heeft van de diepe waarheid dat de ene mens nooit meer of minder is dan de ander.

Die verbitterde man, die zich steeds verder opsluit in zijn boosheid, die kan loskomen uit de boosheid als hij ergens weer geraakt wordt door de zachte krachten van het leven.

Die mens op het politieke toneel: die wens je de kracht en de wijsheid toe om het legioen te herkennen, de chaos te bedwingen en zich te binden aan de Ene die oog heeft voor allen.

Moge die hoopvolle weg, die Marcus ons toont, ons uiteindelijk richten en dragen.

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl